

Тема: Мудрість козацької доби.

Мета:

збагатити знання дітей про історію українського народу, про початок

козаччини в Україні, заснування Запорозької Січі; поглибити знання про козаків, гетьманів та отаманів;

формувати та вдосконалювати навички свідомого, виразного, правильного та швидкого читання, вміння читати самостійно;

розвивати інтерес до історичного минулого України;

розвивати зв'язне мовлення учнів; збагачувати активний словниковий запас;

коригувати увагу, пам'ять, мислення, мову та мовлення;

виховувати любов до Батьківщини, національного фольклору, повагу до самовідданих захисників кордонів.

Обладнання:

складова таблиця, таблиця для розширення кута зору;

тестові завдання, картки з прислів'ями;

костюм козака, портрети гетьманів та отаманів;

листи - підказки з інформацією про козацьких отаманів;

ілюстрація Запорозької Січі;

магнітофонний запис козацьких пісень, козацька грамота.

Тип уроку: урок узагальнення та систематизації знань, умінь та навичок.

I Загальнокорекційний етап.

1. Організація класу.

Продзвенів уже дзвінок, Починається урок. Він зимовий та цікавий, Тож гостей зібрав чимало. Повернімося обличчям до гостей, Усміхнімося і промовимо: «Добрий день».

2. Нервово - психологічна підготовка.

- Сьогодні наш урок – урок-екскурс у минуле. Щоб не розгубитись у цій подорожі, я буду вашим екскурсоводом і консультантом.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань. Розчитування.

- Щоб добре працювати, треба розігрітися, а на уроці читання -розчитатися. Отже, починаємо:

а) вправи на дихання:

- прочитайте рядки вірша на одному подиху.

Що говорить вам «козак» -Це крилате горде слово? Чом завжди буває так, Що світлішає від нього?

- Поясніть, будь ласка, значення слова « козак». (« Козак» - від татарського « каймак», що означає «вільний чоловік, безстрашний вовк»).

- А ось погляньте, до нас у клас завітав козак.

{До класу заходить учень у костюмі козака}.

Козак. Ось стою я перед вами, Чим, скажіть, я не козак? Я - козак запорозький !

Запорозький я козак.

- Поясніть, чому козаків називають запорозькими?(*Тому, що козаки жили за порогами Дніпра, їх названо запорожцями*).

Козак. Уявіть, що ви козаки, Виїхали разом зі мною у степ верхи на конях і кричите на одному видиху: « Гей, гей, гей. Го, го, го.» {Діти разом з козаком повторюють цю вправу).

- б) робота з складовою таблицею, (читання з нарощуванням).

Яке з прочитаних слів є іменником? (край)

- Що означає слово «край» ?(Батьківщина, Вітчизна)
- Який же край захищали козаки? (Україну)
- Від кого вони захищали Україну? (Від турків, татар, поляків).

- в) робота над скоромовкою.

- Давайте попрацюємо над скоромовкою.

Козак – усім порадам друг.

І лицарський у нього дух.

Козак — це той, хто за освіту,

Хто прагне волі і блакиту.

(Учні читають скоромовку про себе, потім окремо дівчатка, окремо хлопчики, «хвилиною» у швидкому темпі, наввипередки).

г) вправи на розширення кута зору зі словниковою роботою

віче

ороща да

осідок

отаман

кошовий

гетьман

громада

та *татарва*

віче - народні збори для вирішення суспільних питань; орда — військова організація у турків та монголів; осідок - постійне місце перебування (Запорозька Січ); отаман - батько козацького війська;

гетьман - найвищий військовий керівник козацького війська; громада — об'єднання людей, що ставить перед собою спільні

завдання ; татарва - татарське військо.

2. Повідомлення теми і мети уроку.

Ви вже зрозуміли, що сьогодні ми продовжуємо гортати сторінки історії

нашої держави і продовжимо розмову про славне українське козацтво.

Тому девіз нашого уроку:

В. Симоненко

- Ми поповнимо свої знання про утворення й існування козащини в Україні, щоб мати

любов і повагу до славних козаків, наших предків.

Вчитель. Звідки ви і хто такі? Учні. Українці ми малі! Вчитель. А живете де ви милі? Учні. В Україні тополиній!

- Головний герой нашого уроку – козак. (*На дошці відкривається слово «козак»*).

Вчитель. І сьогодні разом з ним ми можемо піднятися до вершин козацької слави. Виконавши всі завдання уроку, ми ознайомимося з рисами характеру справжніх козаків і зможемо уявити цих легендарних людей. Кожне правильно виконане завдання дасть змогу піднятися на одну сходинку ближче до вершини. А кожна сходинка відкриватиме нам рису характеру козаків.

(На дошці зображено східці до вершини).

3. Основна частина уроку.

а) робота з тестами

Вчитель. Час настав перевірити ваші знання з опрацьованого матеріалу. Проведемо тестування і з'ясуємо, як добре ви засвоїли матеріал з теми. У вас на партах лежать тести. Візьміть їх і приготуйтеся до роботи, яку ви повинні виконати за три хвилини. Читаєте питання і варіанти відповідей. Правильну відповідь підкреслюєте однією лінією. Роботу починаємо за командою: « Раз, два, три, чотири, п'ять - починаєм працювати».

Тести

1. *Над яким розділом « Читанки» ми працюємо?*

а) *«Усна народна творчість» ;*

б) *«Народні звитяжці» ;*

в) *«Про давнину. Про те, о діялось на наших світі».*

2. *Що означає слово « козак» ?*

а) *вільний;*

б) *убогий; в) наймит.*

3. *Де розмістили своє перше поселення козаки?*

а) *на островах, посеред бистої дніпрові води;*

б) *у лісі;*

в) *у горах.*

4. *Як називалося місце поселення козаків?*

а) *Високий Замок;*

б) *Золота Орда;*

в) *Запорозька Січ.*

5. *Як називався козацький керівник?*

а) *отаман;*

б) *цар;*

в) *президент.*

6. *Яке основне заняття козаків?*

а) *землеробство;*

б) *захист рідного краю від ворогів; в) полювання.*

б) *індивідуальна робота з окремими учнями*

в) *самооцінка*

Вчитель. Час роботи вийшов. Отже, обміняйтеся тестами зі своїми сусідами

по парті і перевірте їх. Хто сумнівається у правильності своєї відповіді, може

звернутися до листа - контролю, який вивішено на дошці. Також на дошці

вивішено І критерії оцінювання роботи.

(Після перевірки роботи здаються вчителю).

□□□ Оскільки тестування проведено успішно, ми одержуємо право піднятися на одну сходинку до вершини козацької слави.

(Відкривається слово «сміливий»)

г) гра « Чий портрет?»

Вчитель. А зараз настав час пригадати славних гетьманів та отаманів Запорозької Січі. На попередньому уроці ми читали оповідання про отамана Івана Сірка. Скажіть, будь ласка, скільки разів Запорозька Січ обирала Івана Сірка кошовим отаманом? *(вісім разів)*

□□□ А зараз пригадаємо інших козацьких отаманів. Продовжимо гру « Чий портрет?». Я показуватиму вам портрети відомих на Січі людей. Ваше завдання - впізнати цих людей, знайти і зачитати інформацію про них на листку - підказці, який є на кожній парті.

Лист - підказка

Дмитро Іванович Вишневецький (Байда)

Перший кошовий Запорозької Січі. Він походив з роду давніх українських князів з Волині, з міста Вишнівця. Десь біля 1550 року прибув він до козаків, і вони обрали його своїм отаманом. Під його проводом збудували собі запорожці першу укріплену Січ на острові Хортиця серед Дніпра. Під час з одного з походів 1564 року був поранений, захоплений у полон, відправлений у Царгород, де помер від страшних знущань турків.

Петро Конашевич Сагайдачний

Прославився у походах на Туреччину її Крим. Брав участь у походах на Молдавію, зруйнував вщент невільницьке місто Кафу (Феодосія), розбив 14 тисяч мусульман, спалив і потопив багато турецьких галер - каторг, визволивши при цьому з неволі тисячі українських бранців. Помер 1622 року від рани, одержаної від отруєної стріли під час Хотинської битви. Поховано героя у Києві.

Богдан Михайлович Хмельницький

Гетьман України, видатний державний діяч та полководець. Народився у Чигирині. Знав латинську, польську, татарську та рідну мови, володів знаннями з історії, правничих наук, географії тощо. 8 січня 1654 року Богдан Хмельницький підписав у Переяславі угоду з Росією про входження України до її складу.

Іван Сірко

Вісім разів Запорозька Січ обирала Івана Сірка кошовим отаманом. Жоден кошовий отаман не зажив такої любові й шани серед січового товариства. Два з половиною десятиріччя Сірко боронив рідну землю від ханських орд і ніколи не знав поразки. Він

провів близько ста походів козаків, давав відсіч ордам., що вдиралися на територію України.

Отже, ми піднялися ще на одну сходинку і можемо назвати ще одну рису козаків - хоробрість. *(Відкривається слово «хоробрий»)*.

д) виконання козацьких пісень

Вчитель. У вільний від походів час козаки тренувалися, але знаходили час і для відпочинку. Чути було на Січі козацький спів. *(На фоні козацького маршу звучать слова)*

Козак. Думи козацькі, діти, читайте,

Пісню козацьку не забувайте.

Мужність плекайте в собі, малюки,

Як це робили козаки.

- А зараз давайте ми з вами заспіваємо козацької пісні. *(Звучить у виконанні учнів пісня «Гей, там на горі Січ іде»)*.

- Ось ми піднялися ще на одну сходинку,

(Відкривається на наступній сходинці слово «талановитий»)

є) фізкультхвилинка

Вчитель. Козаки - це й добрі танцюристи. Давайте і ми спробуємо

затанцювати замість традиційної фізкультхвилинки.

(Діти виконують рухи українського танцю під українську народну мелодію).

□□□ Тепер ми можемо відкрити наступну сходинку. *(Відкривається слово «веселий»).*

4. Робота над текстом оповідання «Про Січ і життя запорожців» («

Дзвінок з минулого», с. 66 - 69).

а), Перевірка домашнього завдання.

Вчитель, Діти, яке ще домашнє завдання ви повинні були виконати під час

підготовки до сьогоднішнього уроку?

Учні. *Самостійно прочитати і навчитись переказувати оповідання «Про*

Січ і життя запорожців».

- Про кого розповідається в цьому оповіданні?
- Як автор оповідання ще називає козаків? (*рицарями*).
- Хто такі рицарі? (*воїни*).

б). Вибіркове читання оповідання.

Знайти у тексті фрагмент, який є відповіддю на питання.

- Кого приймали в козацьке військо?
- Чи мав козак своє господарство? *Яке найбільше багатство кожного козака?*
- *Як відносились козаки до освіти і чи були вони самі освіченими?*
- Як використовували запорожці свою військову здобич?
- Чому вороги так боялися запорожців?
- Зачитайте рядки, де описано, як вели себе запорожці в бою. Що допомагало їм перемагати в нерівному бою?

- Як козаки вибирали кошового отамана?

- За чиїм наказом було зруйновано Запорозьку Січ?

в). Підсумок виконання завдання.

(Відкривається на наступній сходинці слово « кмітливий»)

г). Робота над прислів'ями.

Вчитель. Український народ склав дуже багато прислів'їв і приказок про

козаків. Давайте їх пригадаємо. І позмагаємось.

(Клас по span style=p st -center/iyle=nbsp;збити на дві команди, кожне прислів'я поділено на дві частини. Одна команда зачитує початок прислів'я, друга команда повинна продовжити його),

Прислів'я

Степ та воля - козацька доля.

Козак - слабому захисник.

Де козак, там і слава.

Козацькому роду нема переводу.

Хліб та вода - козацька їда.

Добре братство краще за багатство.

Вчитель. Ви добре справились з цим завданням з нам відкривається ще одна

сходинка до вершини козацької слави.

(Відкривається на наступній сходинці слово «волелюбний»).

5. Закріплення вивченого матеріалу.

а) Бліц - опитування.

Вчитель. Прийшов час перевірити , як ви засвоїли вивчений матеріал з теми

« Давно та діялось,..». Давайте пограємо в гру «Найрозумніший». За одну хвилину кожна Команда повинна відповісти на 10 запитань. Якщо ви не знаєте відповіді, повинні сказати слово «далі».

Запитання для першої команди

1. 1. Що означає слово «козак»? (вільний)
  2. 2. Як називається місце поселення козаків? (Запорожська Січ)
  3. 3. Як називалися хатки козаків на Січі? (курені)
  4. 4. Скільки років потрібно було відслужити старому козаку за джуру, щоб стати козаком? (3 роки)
  5. 5. Що таке кирея? (довгий плащ)
  6. 6. Хто був першим кошовим отаманом на Січі? (Дмитро Вишневецький)
  7. 7. Назвіть козацькі музичні інструменти, (кобза, бандура)
  8. 8. Як називається символ влади козаків? (булава)
  9. 9. Назвіть прилад для куріння у козаків, (люлька)
10. Як називався бойовий човен запорозьких козаків? (чайка)

Запитання для другої команди

1. 1. Де розмістили своє перше поселення козаки? (Запорожська Січ)
2. 2. Як називався козацький керівник? (отаман)
3. 3. Води якої річки омивали острів Хортицю? (Дніпро)
4. 4. Хто такий джура? (Учень козака)
5. 5. Яке основне заняття козаків? (Захист рідного краю)
6. 6. За чиїм наказом було зруйновано Січ? (Катерини II)
7. 7. З кіт воювали козаки? (турками, татарами, поляками)
8. 8. Кого називають великим українським Кобзарем? (Т. Г. Шевченка)
9. 9. Хто мав Право обирати отамана на Січі? (грумада)
10. 10. Яке місто в Україні названо на честь українського гетьмана? (місто Хмельницький)

Підсумок. Визначення команд - переможців.

Ми дійшли до останньої сходинки. (Відкривається слово « дужий»)

III. Заключний етап.

а). Підсумок уроку,

- Діти, чи задоволені ви своєю роботою на уроці?

- Чи хотіли б ви бути схожими на наших славних запорожців - козаків?

- Що для цього потрібно робити? Які риси характеру ми повинні виховувати в собі?*(Діти читають слова – сходинки)*

б). Домашнє завдання.

- Протягом уроку, опрацьовуючи матеріал про славне українське козацтво, ми створювали п'єдестал для пам'ятника запорозькому козакові. Слова, які розміщені на сходинках п'єдесталу, допоможуть вам уявити образ козака і створити йому пам'ятник. Вдома ви спробуєте стати скульпторами і зобразите на малюнку пам'ятник українському козакові так, як ви собі його уявляєте. Роботи свої ви наступного уроку здасте міністру культури нашого класу, а він разом зі своїми підлеглими -однокласниками визначить переможця.

в). Оцінювання.

г). Релаксація.

Вчитель. Діти, ми виконали всі завдання сьогоднішнього уроку, крім одного. Ми ще не знайомі із заповідями козаків. Ознайомить нас із ними наш гість - славний козак, який був разом з нами протягом усього уроку.

Козак. Щоб бути вірним сином козацького роду, треба жити за такими заповідями.

Заповіді запорожців - нащадкам

- *Сміливі будьте, козачата. -Даруйте Україні вірність.*

- *У старших вчіться захищати домівку рідну й людську гідність.*

- *Не плач, козаче, отаманом будеш, ?*

- *Не ками «не вмію», а казки «навчусь».*

- *Менший старшому — вірний друг, а старший меншому - рідний батько.*

- *Завжди цінують братерство і згоду, бо ви ~ нащадки козацького роду.*

(Козак дарує грамоту із заповідями учням.)

Вчитель. Звідки ви і хто такі?

Учні. Українці ми малі.

Вчитель. А живете де ви, милі?

Учні. В Україні тополіній!

Вчитель. А ким станете ви, діти?

1 - учень. Буду вірним сином нашій неньці - Україні.

Учні(разом), В нас були діди й батьки, Вітчизни славні козаки. Не підведемо їх ніколи.

span style=